

WOJEWODZKI URZĄD
OCHRONY ZABYTEKÓW
w Lublinie
DELEGATURA W CHEŁMIE
Pl. Niepodległości 1, 22-100 Chełm
tel./fax 082 565-59-72

ZALĄCZNIK
do pisma/ postanowienia/ decyzji
organu ochrony zabytków
znak JB.11.5144.18.1.2020
z dnia 04.06.2020

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH:

POLICHROMIA ŚCIENNA

MAŁA SYNAGOGA

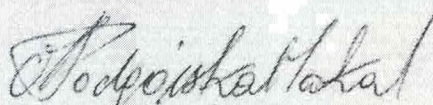
ul. Czerwonego Krzyża 7, 22-200 Włodawa

ZLECENIODAWCA:

Muzeum Zespół Synagogałny we Włodawie

ul. Czerwonego Krzyża 7,

22 – 200 Włodawa

Opr. Małgorzata Podgórska – Makal

Konserwator dzieł sztuki

Upr. konserwatorskie 20/K/97

nr dypl. ASP w Warszawie 4997

20-282 Lublin

Ul. Królowej Jadwigi 6/7

LUBLIN

LUTY 2020

1. WNIOSKI I ZAŁOŻENIA KONSERWATORSKIE

Program prac konserwatorskich obejmuje prace konserwatorskie przy Polichromii ściennej znajdującej się w Sali modlitw w budynku tzw. Małej Synagogi zespołu synagogałnego we Włodawie.

Prace konserwatorskie mają służyć zabezpieczeniu polichromii przed niszczeniem, mają za zadanie poprawić kondycję technologiczną polichromii oraz przywrócić jej właściwe aspekty estetyczne.

1. OPIS

Mała Synagoga we Włodawie zwana również Nową – znajdująca się we Włodawie przy ulicy Czerwonego Krzyża 7.

Usytuowana na północ od Wielkiej Synagogi. Wchodzi w skład zespołu synagogałnego.

Budynek jest orientowany, murowany z cegły, tynkowany z zewnątrz i wewnątrz. Wzniesiony na planie prostokąta w stylu klasycystycznym. We wschodniej części znajduje się kwadratowa główna sala modlitewna, zaś w zachodniej części przedsionek. Nad nim, na piętrze, babiniec oddzielony od sali męskiej balustradą z drewnianych tralek. Budynek nie jest podpiwniczony.

W głównej Sali modlitewnej na wszystkich ścianach zachowały się barwne polichromie.

Zostały ukończone w latach 30. XX wieku.

Przedstawiają instrumenty muzyczne, zwierzęta, tablice z tekstami, m.in. modlitw *Al ha-kol jitgadol*, *Modim dirabanam*, *Al ha-rachamim* i *Binesua ha-aron* oraz Psalmów: 24, 111, 112.

Całość polichromii wieńczy fryz ze znakami zodiaku.

Na ścianie południowej znajduje się inskrypcja fundacyjna o treści: „*Na wieczną pamiątkę trudów zmarłego pana Jehudy Lejba, syna zmarłego pana Mosze Eljahima Gecela, błogostawionej pamięci Lichtenberga; jego ofiarności za wybudowanie domu studiów od nowa w roku 676 po zniszczeniach wojny światowej w roku 675. Zmarł 15 szwat 691 w Siedlcach*”.

Na ścianie wschodniej zachowała się również wnęka po Aron ha-kodesz oraz drewniane obramowania wykonanych w ścianach szafek. We wnętrzu Aron ha-kodesz zachowała się nieekspozowana dziś belka z tekstem: „*Pamięci duszy Pani Mendli Racheli od jej męża Chaima Szlomy syna Isera ha-Lewiego*”. Całe wnętrze oświetlone jest wysokimi, oknami zamkniętymi półkoliście.

W Sali modlitw polichromia zachowana jest częściowo, zajmuje ok 70 % powierzchni ścian. Partia cokołowa prawdopodobnie z uwagi na zniszczenie dolnej części tynków została wytynkowana na nowo i pomalowana na biało. podobnie postąpiono na ścianie zachodniej z tą różnicą, że powierzchnia zachowanej polichromii na tej ścianie jest zdecydowanie mniejsza, polichromia pokazana jest w postaci prostokątnych „okienek”.

HISTORIA

Synagoga została wybudowana w drugiej połowie XVIII wieku, pierwsza wzmianka o niej pochodzi z lat 1782-1786.

Pełniła funkcje dodatkowej bożnicy oraz szkoły talmudycznej.

Podczas I wojny światowej (na przełomie 1914 i 1915 roku) synagoga została uszkodzona w wyniku działań wojennych.

W latach 1915-1916, dzięki staraniom ówczesnego burmistrza Włodawy, Lajbła Lichtenberga, przeprowadzono jej gruntowny remont. W tym czasie wymieniono okna na nowe o nowym kształcie.

W latach 30. XX wieku w głównej sali modlitwnej ukończono malowanie polichromii. Podczas II wojny światowej hitlerowcy zdewastowali synagogę, a następnie urządzili w niej magazyn wojskowy oraz sklep. Zniszczono lub wywieziono całe wyposażenie ruchome oraz wyburzono bimę.

Po zakończeniu wojny budynek synagogi był wykorzystywany jako sala kinowa, jako magazyn Gminnej Spółdzielni.

W 1983 roku synagogę przejęło Muzeum Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego (obecnie Muzeum – Zespół Synagogałny we Włodawie), które natychmiast rozpoczęło prace remontowe i konserwatorskie, mające na celu przywrócenie synagodze oryginalnego wyglądu oraz dostosowanie jej do celów muzealnych. Prace trwały do 1998 roku.

W 1999 roku uroczystie otwarto synagogę, a w babińcu urządzono stałą wystawę etnograficzną pt. *Chłopskie pielgrzymowanie*. Główna sala modlitwna służy do wystaw czasowych.

2. STAN ZACHOWANIA

Polichromia została mocno zniszczona w wyniku działań wojennych i późniejszej funkcji budynku.

Obecnie budynek jest wyremontowany, posiada szczelne pokrycie dachowe, wykonane zostały wszystkie niezbędne prace zabezpieczające. Budynek jest ogrzewany, wentylowany.

W dużym zakresie uzupełniono zniszczone tynki, zabezpieczono polichromię przed dalszym niszczeniem. Polichromię częściowo poddano zabiegom konserwatorskim. Prace

te wykonane zostały przez studentów wydziału konserwacji, polegały na zabezpieczeniu polichromii i miejscowej estetyzacji. Prace te wykonano w latach 90-tych XX wieku.

Wystrój Sali w chwili obecnej jest niejednorodny, partie zdestruowane sąsiadują bezpośrednio z partiami, gdzie wykonano pełną rekonstrukcję, wywołując wrażenie dysharmonii wnętrza.

Z uwagi na pełnioną obecnie przez budynek rolę, niezbędne jest niezwłoczne podjęcie prac konserwatorskich przy polichromii.

PROPONOWANE POSTĘPOWANIE KONSERWATORSKIE

W chwili obecnej polichromia wymaga oczyszczenia i sprawdzenia. Widoczne są występujące miejscowo wysolenia.

Konieczna jest korekta niewłaściwie wykonanych pod względem estetycznym partii wypraw. Niezbędne jest zakończenie prac konserwatorskich w zakresie opracowania estetycznego.

Należy także dokonać korekty zmienionych kolorystycznie punktowań w obszarach wykonanych punktowań.

Prace przy polichromii należy rozpocząć od wykonania dokładnej dokumentacji fotograficznej wraz z inwentaryzacją istniejących zniszczeń polichromii.

Po uzyskaniu dostępu do całej powierzchni malowidła (po postawieniu rusztowań)

możliwa będzie pełna ocena stanu zachowania i ustalenie zakresu występujących rozwarstwień.

Na tym etapie należy pobrać próbki do badań pigmentów występujących w warstwę malarskiej.

Należy usunąć zostaną wadliwie wykonane kity i uzupełnienia zapraw. Tam, gdzie będzie to konieczne należy wykonać odsolenie powierzchni metodą migracji do rozszerzonego środowiska kompresami odsalającymi z waty celulozowej i wody destylowanej.

Powierzchnię polichromii należy oczyścić z kurzu, i pozostałych zabrudzeń miękkimi pędzlami włosowymi, gąbkami typu Wishab o stopniu twardości dostosowanym do stanu zachowania polichromii.

Utrwalenie pudrujących się partii malowidła należy wykonać preparatem KSE 300HV prod. Remmers, lub preparatem silikatowym KEIM Silex – OH.

Wzmocnienie preparatem krzemianowym należy wykonać bardzo dokładnie, przestrzegając bardzo restrykcyjnie okresów technologicznych związanych z procesem wytrącania się krzemionki. Zabieg ten należy wykonać jedynie w przypadku uzasadnionej konieczności.

Występujące spęcherzenia warstw wypraw należy podkleić metodą iniekcji grawitacyjnych preparatem mineralnym Ledan TC 1 plus lub Malta -tj. specjalistyczną zaprawą na bazie syntetycznego wapna hydraulicznego do iniekcji podtynkowych.

Istniejące odspojenia oryginalnej warstwy malarskiej należy podkleić wodnym roztworem POW (polioctan winylu) metodą iniekcji ciśnieniowej.

W miejscach ubytków założone zostaną kity mineralne wykonane z zaprawy wapienno-piaskowej o wypełniaczu kwarcowym wielkością i kolorem zgodnym z zaprawami oryginalnymi.

Scalenie kolorystyczne warstwy malarskiej należy wykonać metodą punktowania drobną kropeczką farbą opartą na bazie suchych pigmentów mineralnych i 2–3 % wodnym spoiwie akrylowym (Primal AC 33).

Przy rozległych powierzchniach monochromatycznych i rekonstrukcjach kolorystycznych dopuszcza się użycie farb silikatowych o wysokiej paroprzepuszczalności.

Opracowanie kolorystyczne należy wykonać farbami silikatowym - farbami o wysokim współczynnikiem paroprzepuszczalności.

Niezbędne jest opracowanie estetyczne całej powierzchni ścian.

Partie ścian wytynkowane wtórnie i pomalowane na biało należy opracować kolorystycznie zgodnie z kolorystyką całości. Kolor należy dobrać w taki sposób, aby kolorystycznie zgrywał się z polichromia, podkreślając historyczny wystrój sali, jednocześnie pokazując, że malowane partie są współczesnymi uzupełnieniami. Sugerowany kolor płaszczyzn ścian – ciepły jasnoszary. Kolor ustalony zostanie na obiekcie po zakończeniu prac konserwatorskich i wykonaniu prób kolorystycznych na ścianach.

Partie ściany pod sufitem z odstoniętą cegłą należy pozostawić w formie destruktu. Powierzchnię cegły należy doczyścić i scalić kolorystycznie.

Ewentualne zmiany w programie prac konserwatorskich wynikające z bieżącej sytuacji na obiekcie będą podejmowane przez powołaną w tym celu komisję konserwatorską z przedstawicielami służb konserwatorskich.

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

1. Wykonanie dokładnej dokumentacji fotograficznej wraz z inwentaryzacją istniejących zniszczeń polichromii.
2. Pobranie próbki do badań pigmentów występujących w warstwę malarskiej.
3. Usunięcie wadliwie wykonanych kitów i uzupełnień zapraw.
4. Wykonanie kompresów odsalających w obszarach wysoleń metodą migracji do rozszerzonego środowiska.
5. Oczyszczenie powierzchni polichromii z kurzu, i pozostałych zabrudzeń miękkimi pędzlami włosowymi, gąbkami typu Wishab o stopniu twardości dostosowanym do stanu zachowania polichromii.
6. Utrwalenie pudrujących się partii malowidła preparatem KSE 300HV prod. Remmers, lub preparatem silikatowym KEIM Sillex – OH.
7. Podklejenie występujących spęcherzeń warstw wypraw metodą iniekcji grawitacyjnej preparatem mineralnym wykonanym na bazie syntetycznego wapna hydraulicznego przeznaczonym do iniekcji podtynkowych.
8. Podklejenie odspojonych partii polichromii wodną dyspersją POW. (polioctan winylu).
9. Założenie w miejscach ubytków kitów mineralnych wykonanych z zaprawy wapienno-piaskowej o wypełniaczu kwarcowym wielkością i kolorem zgodnym z zaprawami oryginalnymi.
10. Scalenie kolorystyczne warstwy malarskiej metodą punktowania drobną kropeczką, farbą opartą na bazie suchych pigmentów mineralnych i 2–3 % wodnym spoiwie akrylowym (Primal AC 33).
11. Wykonanie rekonstrukcji i partii monochromatycznych farbą silikatową o wysokiej paroprzepuszczalności.
12. Opracowanie kolorystyczne partii ścian sąsiadujących z polichromią.
13. Opracowanie estetyczne partii odstoniętego wątku ceglanego.
14. Wykonanie dokumentacji powykonawczej przeprowadzonych prac konserwatorskich

mgr Małgorzata Podgórska-Makal

nr dyplomu ASP w Warszawie 4997
upr. konserwatorskie. 20/K/97
20-282 Lublin, ul. Królowej Jadwigi 6/7
tel. 501030663

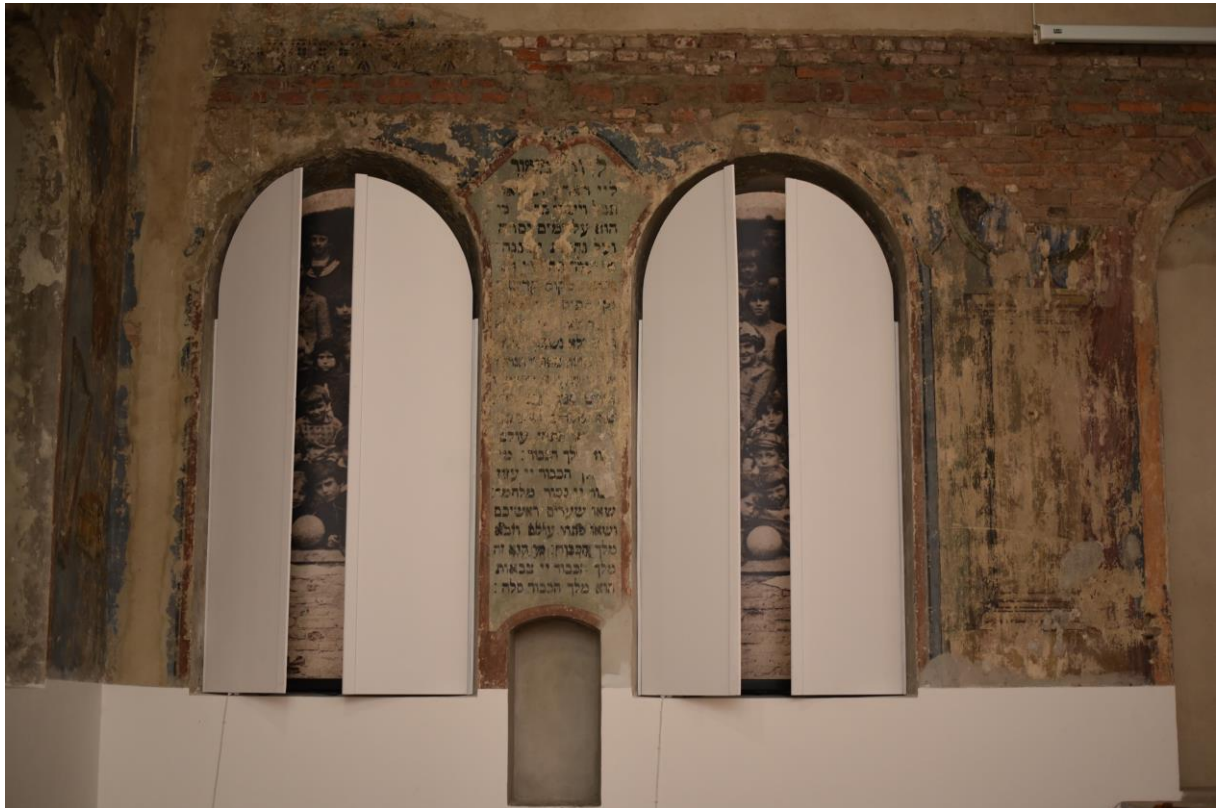
Lublin 20 luty 2020

Fot. Nr 1 – Włodawa, Mała Synagoga – sala modlitw. Ściana północna. Stan istniejący. Zdjęcie wykonała M.Podgórska-Makal. Marzec 2020.

Fot. Nr 2 – Włodawa, Mała Synagoga – sala modlitw. Ściana północna. Stan istniejący. Zdjęcie wykonała M.Podgórska-Makal. Luty 2020.

Fot. Nr 3 – Włodawa, Mała Synagoga – sala modlitw. Ściana wschodnia. Stan istniejący. Zdjęcie wykonała M.Podgórska-Makal. Luty 2020.

Fot. Nr 4 – Włodawa, Mała Synagoga – sala modlitw. Ściana wschodnia, wnęka po Aron-hakodesz. Stan istniejący. Zdjęcie wykonała M.Podgórska-Makal. Luty 2020.

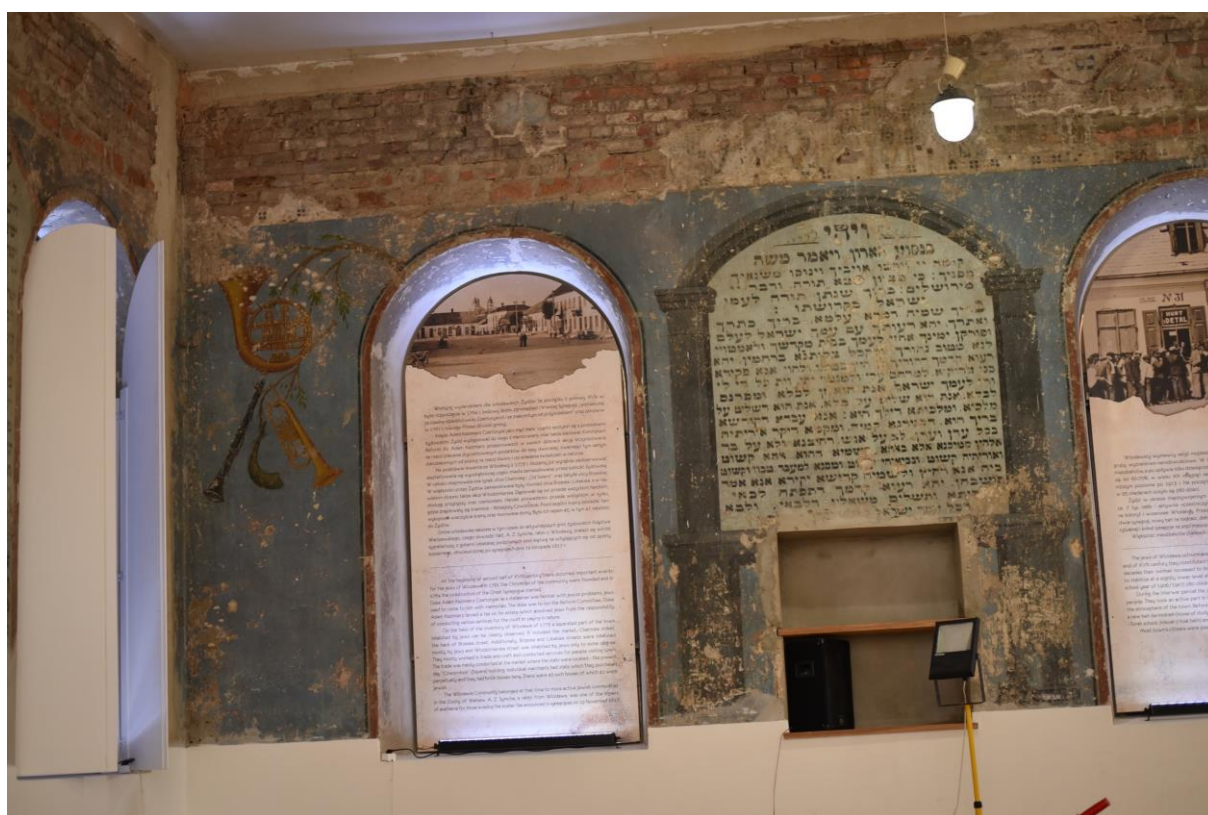
Fot. Nr 5 – Włodawa, Mała Synagoga – sala modlitw. Ściana wschodnia. Stan istniejący. Zdjęcie wykonała M.Podgórska-Makal. Luty 2020.

Fot. Nr 6 – Włodawa, Mała Synagoga – sala modlitw. Ściana południowa. Stan istniejący. Zdjęcie wykonała M.Podgórska-Makal. Luty 2020.

Fot. Nr 7 – Włodawa, Mała Synagoga – sala modlitw. Ściana południowa. Stan istniejący. Zdjęcie wykonała M.Podgórska-Makal. Luty 2020.

Fot. Nr 8 – Włodawa, Mała Synagoga – sala modlitw. Ściana południowa. Stan istniejący. Zdjęcie wykonała M.Podgórska-Makal. Luty 2020.

Fot. Nr 9 – Włodawa, Mała Synagoga – sala modlitw. Ściana zachodnia. Stan istniejący. Zdjęcie wykonała M.Podgórska-Makal. Luty 2020.

Fot. Nr 10 – Włodawa, Mała Synagoga – sala modlitw. Ściana zachodnia – fragment polichromii. Stan istniejący. Zdjęcie wykonała M.Podgórska-Makal. Luty 2020.

Fot. Nr 11 – Włodawa, Mała Synagoga – sala modlitw. Ściana zachodnia – fragment polichromii. Stan istniejący. Zdjęcie wykonała M.Podgórska-Makal. Luty 2020

Fot. Nr 12 – Włodawa, Mała Synagoga – sala modlitw. Widok ogólny. Zdjęcie wykonała M.Podgórska-Makal. Luty 2020.

Fot. Nr 13 – Włodawa, Mała Synagoga – sala modlitw. Widok ogólny.. Zdjęcie wykonała M.Podgórska-Makal. Luty 2020.

Fot. Nr 14 – Włodawa, Mała Synagoga – sala modlitw. Widok ogólny. Zdjęcie wykonała M.Podgórska-Makal. Luty 2020.

Fot. Nr 15 – Włodawa, Mała Synagoga – sala modlitw. Widok ogólny. Zdjęcie wykonała M.Podgórska-Makal. Luty 2020.

Fot. Nr 16 – Włodawa, Mała Synagoga – sala modlitw. Widok ogólny. Zdjęcie wykonała M.Podgórska-Makal. Luty 2020.

Fot. Nr 17 – Włodawa, Mała Synagoga – sala modlitw. Widok ogólny. Zdjęcie wykonała M.Podgórska-Makal. Luty 2020 .

Fot. Nr 18 – Włodawa, Mała Synagoga – sala modlitw. Fragment polichromii. Zdjęcie wykonała M.Podgórska-Makal. Luty 2020